

BERİVAN BİNGÖL
“Bizim Gizli Bir Hikâyemiz Var”

BERIVAN BİNGÖL Bingöllü. İlk, orta ve lise eğitimini Elazığ'da tamamladı. Ankara Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Farklı sivil toplum örgütlerinde hak ihlalleri konusunda çalıştı.

Bu kitabın telif geliri yazarı tarafından Ezidi kadınlara yardım amacıyla bağışlanmıştır.

İletişim Yayınları 2286 • Bugünün Kitapları 199

ISBN-13: 978-975-05-1907-9

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Merin Sever

KAPAK ve KAPAK İLLÜSTRASYONU Seda Mit

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Merve Öztürk

BASKI ve CILT Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BERİVAN BİNGÖL

“Bizim Gizli Bir Hikâyemiz Var”

Dağdan Anneliğe Kadınlar

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
ROJDA	11
NALÎN	27
HEBÛN	37
"GÜNEŞ"	45
HATİCE	53
NÛJÎN	65
ROJBÎN	75
SERDİL	83
BENĞİ	93
SORXWÎN	111
MEDYA	117
DENİZ	147
"TIRKO"	157
ZINARÎN	173
HÊVÎDAR	183

BERFÎN	191
DÎLAN	201
ELİF	211
DEVİRİM	219
ŞİRİN	227

SUNUŞ

*Doğdum, doğurdum
Bir insan nasıl büyüyor gördüm
Hayatta kalmak için
Ve hayatta kalmanın yanında*

– DİDEM MADAK

“Çocuğuna bu ismi niye koydun?” diye sorduğumda “Tüm isimleri tüketmiştim; sevdiğim isimler hep yoldaşlarımın, şehit olan arkadaşlarımın ismi olunca kızıma da bu ismi verdim,” demişti. Kendisi PKK saflarında savaşmış eski bir gerillaydı. Uzun yıllar savaşta kalmıştı, kızı ve eşiyle birlikte Avrupa’da yaşıyordu. O an, yıllar önce Filistinli gerilla Leyla Halid’le yapılan söyleşi aklıma gelmişti: “Anne sen hırsız mısın?” Söyleşiyi okurken çok etkilenmiştim; çocuk gözyle geçmişinde gerilla mücadelesine katılmış bir anneye sahip olmanın, onunla ilişkilenenin nasıl olduğunu merak etmiştim. Leyla, bizim kafamızda canlandırdığımız Leyla değildi; şişmanlamıştı, yemek masasının önünde oturuyordu, geleneksel bir kadın görüntüsü veriyordu. Söyleşinin bir bölümünde çocuklarıyla arasında geçen bir konuşmadan söz ediyordu: “Çocuklarım küçükken bana ‘Anne sen hırsız mısın?’ diye sormuştu. Ben de ‘Anneler hırsız değildir!’ dedim. ‘Yuvada söylediler. Uçak kaçırдың doğru mu?’ Benim için zordu açıklaması. 3,5 yaşındaydı çocuğum. Bu durumu çocuk anlamıyor, o çok küçük...”

Söyleşiyi tekrar okuduğumda Kürdistan'da PKK saflarında gerilla mücadelesi yürütmüş, ama şimdi anne olan eski gerillaları düşündüm. Neredelerdi? Ne yapıyorlardı? Nasıl annelerdi? Çocuklarına ne anlatıyorlardı, geçmiş öykülerinden bahsediyorlar mıydı? Çocuklarının isimleri neydi? Savaşın en yoğun olduğu dönemde gerilla olarak savaştıkları yere tekrar gitme imkânları olsa çocuklarına ne anlatırlardı? Neyi anlatmak zor gelirdi onlara? Sonuçta benim çocuğuma anlattıklarımın dışında farklı bir öyküleri vardı, onu nasıl anlatacaklardı? Çocukları annelerini nasıl görüyorlardı, diğer annelerden farklı mıydılar? Merak ettiğim o kadar soru vardı ki...

Bu soruların cevabını bulmak için bu söyleşileri yapmaya karar verdim. Bu söyleşileri yaparken amacım sosyolojik, politik, psikolojik çıkarımlar yapmak değildi. Elbette gerekliydi, ama benim işim değildi. Görüşme yaptığım annelerin hepsinin büyüdükları ortamı, geldikleri bölgeyi, sahip oldukları sınıf, mezhep, eğitim düzeyi ve kültür farklılıklarını da mümkün olduğunca yansıtmaya çalıştım. Görüşmecileri hem örgütün farklı alanlarında kalmış hem de örgütte çeşitli düzeylerde görev almış olanlar arasından seçmeye dikkat ettim.

Koşullarından dolayı Türkiye'de yaşayamayacakları için görüşmecilerin hepsi yurtdışındaydı. Görüşmeleri yaşadıkları yerlere giderek, yani Güney Kürdistan, Almanya, Belçika ve İsviçre'de, Mart-Ağustos 2014 tarihleri arasında yaptım. Çoğunluğu, çatışmaların en yoğun olduğu 1990-2004 yılları arasında örgütte bulunan, savaşa aktif olarak katılmış, "gerçek gerilla savaşı" vermiş, sonradan örgütten ayrılıp anne olmuş eski gerillalardı.

Söyleşiler görüşmecilerin izinleri alınarak kayıt cihazı ile gerçekleştirildi. Görüşmeler çoğu zaman soru-cevap şeklinde ilerlemedi; daha çok, temel ortak soruları da kapsayan sa-

mimi sohbetler şeklinde saatlerce sürdü. Söyleşiler, annelerin büyük kısmı ev kadını olmak zorunda kaldığı, çocuklarına bakacak kimseleri olmadığı ve en doğal ortamları olduğu için evlerinde yapıldı. Görüşmelerin büyük bir kısmında çocuklar da evdeydi. Anneler arkadaşlarını, yoldaşlarını, annelerini, anılarını anlatırken ortamın duygusallaştığı anlarda –özellikle çocuklar etkilenmesin diye– söyleşilere ara verildi. Görüşme anında bir çocuğu benim, diğer çocuğu annesinin salladığı veya söyleşiye çocuklarla top oynarken, resim yaparken devam etmek durumunda kaldığımız zamanlar bile oldu. Bu da bazen söyleşinin çok uzamasına, konunun dağılmasına neden oldu...

Neler soracağımı önceden belirlemiştim: Annelik, çocukları ile kurdukları ilişki, geçmiş öykülerinin çocukları ile kurdukları ilişkideki etkileri ve eşleri ile ilişkileri... Görüşmeler sohbet şeklinde ilerlediğinden soruları sistematik biçimde sormadım, ancak konuşma esnasında çoğu sorunun cevabını aldım.

Görüşmeler tanıdıkların referanslarıyla yapılsa da ilk başta aramızda bir mesafe, huzursuzluk, tedirginlik oluyordu. Beni tanımaya, anlamaya, anneliğimi öğrenmeye çalışıyorlardı. Söyleşi başladıktan sonra, konu anne ve çocuk olunca birbirimize ısınmak zor olmuyordu; hele ortalıkta sevimli sevimli dolaşan çocuklar olunca söyleşi bitmek bilmiyordu. Bu yüzden kayıtlar kağıda dökülünce yüzlerce sayfa tuttu. Sayfa sayısı çok olunca, metin tekrarlarını ve fazla özel olan kısımları çıkardım. Görüştüğüm kadınların çoğunun anadili Kürtçe idi, oysa ben Kürtçeyi çok iyi bilmediğimden görüşmeleri Türkçe ağırlıklı yaptık. Bu sebeple kendilerini ifade ederken zorlandıkları anlar oldu; söylenenleri anlaşılabilir kılmak için kimi durumlarda konuşmayı konuşanın kendi sözcüklerine uygun biçimde düzelttim.

Savaşın en acımasız koşullarında yaşamış 20 eski gerilla

anneninin öykülerini dinledikçe kendi anneliğimi de, çocuğuma anlattığım, anlatacaklarımı da tekrar tekrar düşünmeye başladım. Onların annelikleri ne zordu ve zamanı gelince anlatacakları ne çok gizli öyküleri vardı. Tüm anneler gibi onlar da yavrularını çok seviyorlardı, onlarla ilgili hayaller kuruyor, planlar yapıyorlardı, her annenin çocuğu için kaygılandığı kadar hatta daha da fazla kaygılanıyorlardı...

Neden acaba?

ROJDA

Aslında birçok şey de yaşanmadan anlatılmıyor. Düşün küçücük yaşta yaşadıklarını; sürgün, sürgünden dağa, dağdan buraya, buradan anneliğe... Bu kadar şeyi, hepsini bir hayata sığdırmak... Sen bunları ne kadar anlatsan da, herkesin anlamayacağını biliyorsun.

Almanya'nın Köln kentindeki evinde görüştüm Rojda'yla. Yeşil gözlü, beyaz tenliydi; kısa sarı saçları vardı. Evine geç vakitte gitmişim. Rojda eski arkadaşlarını da çağırmıştı; birlikte yemek yedik, sohbet ettik. Benimle konuşmamak için elinden gelen her şeyi yaptı. Herkes uyuduktan sonra çaresizliğinden(!) konuşmak zorunda kaldı. Sabaha kadar konuştuk, güldük, şakalaştık. Biz konuşurken eşi çay servisi yaptı. Adını, abisinin eski cezaevi arkadaşı koymuş. "Rojda Karakoçan [Elazığ'ın bir ilçesi], Rojda Çavşın ["Maviş, çakır gözlü"], Rojda Pordirêj ["Uzunsaç"]... Her seferinde bir kodla geziyordum, iyi bir askerdim," diyordu. Rüyelerini gülererek anlatı. Annesini anlatırken sesi yumuşacık oldu. En çok istediği şey, çocuklarına duyduğu sevgiyi onların da hissetmeleriydi. Yaşadıklarının tam olarak anlaşılamayacağı konusunda fikri netti. "Çocukların Kürt olduklarını

biliyorlar mı?” diye sorunca canı sıkıldı. Tabii ki biliyorlardı. Çocuklarının ileriki yaşamları için heybelerine öyküsüyle ilgili ne koymak istediğini sorunca, “Gideceği yere bağlı. Ne koyarım? Şeker, su, ekmek. En azından vücut direncini artıracak şeyler. En mantıklısı bu. Başka bir şey koyamam. Ne koyayım, elbise mi? Aç kalmasin, susuz kalmasin, şeker de direncini artırır. Askerî mantık... ‘Cesaret, sevgi, umut’ mu diyeceğimi sandın? Onların yaşamasını istiyorsam, sevgi, umut onları kurtaramaz. Ben bir askerim,” dedi. Böyle bir cevap beklemiyordum, şaşırmıştım...

‘89’un sonlarında, on beş-on altı yaşlarındayken PKK’ye katıldım. Toplam on altı yıl dağda kaldım. 2004 yılının sonlarında ise Avrupa’ya geldim. Yedi yaşında bir kızım, dört yaşında bir oğlum var. Helin’in adını ablam koydu. Kızımın ikinci adı Helena. Eşim Cudi’de bir dağ olan Helena Piro’da yaralanmış, “Bir gün kızım olursa, onun adını Helena koyacağım,” demiş. Hebûn’un da iki adı var: Hebûn Ruşa. Hebûn, ikimizin ortak arkadaşıydı ve bizim taburun bölük komutanıydı. Hebûn arkadaşı çok seviyordum, benim için çok değerli bir arkadaştı, çok güçlü bir devrimciydi. Erganiliydi Hebûn. Ruşa ismini de eşim koydu; KDP’nin büyük bir peşmerge komutanının ismi.

Şimdi oğlan kreşe gidiyor, kızım Helin de okula başladı. Onlarla yeniden bir yaşam kurmaya, sivil topluma alışmaya çalışıyorum. On altı yıl boyunca hiç sivil bir insan ya da şehir yüzü görmedim. Hep dağda kaldım. Dağda seni ayakta tutan inançtır. Bir insan inanmadan aylarca yürüyemez, aç kalmaz, yani sen inandığın için yapıyorsun. O inanç bitti mi, senin için her şey bitiyor. Artık kalmanın bir anlamı olmasa bile, senin için namus meselesine dönüyor. “Gidersem benim hakkımda ne düşünecekler, arkadaşlarımı nasıl bırakayım?” diye düşünüyorsun. Gitmek insana ağır geliyor. Sanki ihanet ediyormuş, alçaklık yapıyormuş gibi hissediyorsun. Kendine yediremiyorsun, yapamıyorsun. Sonra,

artık kalmaman gerektiğini bildiğin bir noktaya geliyorsun ve ayrılıyorsun. Ayrılınca, birden gelip toplumun içine giriyorsun, ama aslında bu hayatı unutmmuşsun. İlk altı yıl kadar, toplumdaki diğer insanlarla görüşemedim. Görüşsem bile merhaba, merhaba... Onun ötesine geçemiyorsun, çünkü diyalog kuracak bir şey bulamıyorsun ya da konuşacak, tartışacak bir nedenin yok. Toplumdaki normal bir kadınla oturup da evinin eşyasını şusunu busunu konuşamıyorsun, saçma geliyor. Sonuçta iletişim kuramaz hale geliyorsun. Ailemle bile iletişim kuramıyordum, ama iki yıldır çocuklarım üzerinden çevremle ilişki kurmaya başladım. Bunun da en büyük destekçisi kızım. İster istemez onunla birlikte hayata katılmak zorundayım. Kızımın ileride sağlam ilişkiler kurabilmesi için onun görüştüğü arkadaş çevresi ile iletişim kuruyorum. Bu, aslında topluma adapte olmama yardımcı da oldu; önümü bayağı açtı. Eskiden öyle değildim. Şimdi doğum günleri oluyor, aileler geliyor gidiyor, ben de gitmek zorunda kalıyorum. Bir bakıyorsun ki, onlar üzerinden ilişkilerin epey gelişmiş.

Önceleri buradaki annelerin çocuk, kardeş, yeğen büyütükleri için benden tecrübeli olduklarını düşünüyordum. Ben evin en küçüğüydüm, evde hiç çocuk görmedim. Ondan sonra da, henüz on beş-on altı yaşlarındayken dağa gittim; orada da çocuk yüzü görmedim. Kendimi yetersiz görüyordum, çocuğuma gerekeni veremediğimi düşünüyordum. Şimdi toplumdaki annelere bakınca görüyorum ki, kendime gerçekten de haksızlık ediyordum. Onların çocukları ile kendi çocuklarım arasındaki farkı net olarak görüyorum. Ben çocuklarımla iletişimi daha güzel kuruyorum, benimkilerdeki gelişmeyi de görüyorum. Burada yılın ortasına kadar aileleri belki elli defa okula görüşmeye çağırırlar, ama bizi şimdiye kadar sadece iki kere çağırdılar; onda da bir sorun olduğu için değil, sadece tanışmak için çağırdıkla-

rımı söylediler. Çocuklarım çok düzenli ve disiplinliler, birçok konuda övgü alıyorlar. Bunları gördükten sonra rahatladım açıkçası.

Yaşamda disiplin esastır benim için. Temelde senin ailen-de, toplumda aldığın neyse, kişiliğini de o belirler. Dağdaki yaşamda da belli bir askerî disiplin alıyorsun. O, senin yaşam düzenini mutlaka etkiliyor. Sen ne yaparsan yap, o asker psikolojisinden kurtulamıyorsun. Mesela ben keyfiyet yapamam. Sabah yedi dedin mi, ayaktayım. Bazı alışkanlıklardan insan vazgeçemiyor. Her şey tam takım olacak. Her şey düz olacak. Bir işim varsa rahat davranamam. Doğal olarak, bu durum çocuğun eğitimini de etkiliyor. Bana “Çok kalıpcısın, çok düzencisin, çocukları asker gibi yetiştirmeye çalışıyorsun, hatta çocukluklarını yaşatmıyorsun,” diyorlar. Alakası yok. Tamam, doğrudur, kalıplarım var. Çocukların disipline olmasını çok seviyorum. Mesela Helin sabah kalkar, yatağını toplar, çekmecelerini düzenler, odasının tozunu bile kendisi alır. Kendi düzenini kendisi oluşturur yani. Kendi hayatını idare etmeyi öğrenmesi önemli. Sen bir insanın her şeyini yaparsan, o insanda özgüven bırakmazsın. Onlara bir şey için direkt “Yok, olmaz,” demem. İkna etmeyi esas alırım. Oturur, onlarla büyük bir insanla sohbet eder gibi konuşurum, tartışırım. Her şeyi paylaşıyorum. En nihayetinde, kırkımdan sonra çocuk sahibi oldum; benim ömrüm yetecek mi bunlara bakmaya? En azından onlar kendi ayakları üzerinde durabilene kadar ben yaşayacak mıyım? Güçlü olsunlar, birbirlerine yetsinler istiyorum. Başarabilecek miyim, bilmiyorum. Ne kadar asker olursan ol, istediğin kadar katı ve kuralcı ol, bir yerde çocuklar seni o katılıklarından arındırıyor. Duygusallaştırıyorlar seni.

Kızım Helin için tek hayalim, okuması. Ekonomik bağımsızlığını kazansın. Mesleği olsun, gücü olsun ve ezilmesin. Hatta elimden gelse evlendirmem. Çünkü kadın olarak, sen

ne dersen de, cins olarak, toplumsal olarak eziliyorsun. Mücadele içinde bile yine en çok ezilen kadındı. '90'larda dağa yeni gitmişim. O zaman tabii şimdiki gibi değildi. İnanmayacaksın; kefiye, başörtüsü takıyorduk erkekler saçımızı görmesin, etkilenmesin diye. Arazide KDP'liler de vardı. KDP'liler araziye çıktığında, kadınları görüp kampa saldırmaları diye çalılıkların arasından günlerce çıkmazdık. Bazen bizi orada unutulardı, günlerce ekmek vermezlerdi. O çalılıkların içerisinde, affedersin uzandığımız yerde tuvaletimizi yapardık. O zaman Osman Öcalan'a bir rapor yazdım. "Toplumda beni en fazla bir kocaya vereceklerdi, bir erkeğin 'karılığını' yapacaktım, ama şu koşulda binlerce erkeğin 'karılığını' yapıyorum. Bu bana daha ağır geliyor," dedim. Beni yanına çağırdı, "Ne demek istiyorsun? Niye böyle bir rapor yazma gereği duydun?" diye sordu. "Heval, mantıksal olarak kendiniz düşünün. Toplumda en azından bir evde, bir erkekle yaşayacaktım, yalnız onun karısı olacaktım. Fakat şu koşullarda KDP geliyor, adamlardan saklanıyoruz; sizler desen ayrı bir dert... Başörtüsü örtüyoruz. Yok 'Erkeklerle konuşamazsın', yok 'Kolunu katlayamazsın'... Yazın ortası, hava sıcak, dayanamıyoruz! Elbiseler kalın, kolunu bir yere kadar ancak açabiliyorsun. Nefes alamıyoruz! Günlerce o şekilde yürüyemezsin, insanın ruhu daralıyor. Bu ne biçim sistem! Ben bir erkeğin kadını olmak istesem toplumda kalır, evlenirdim. Bu kadar baskının âlemi ne? Madem devrimciyim, o halde bütün bunları niye yaşıyorum? Niye bunlara maruz kalıyorum?" dedim. Çünkü özgürlük mücadelesi verdiğimiz yerde bile en fazla ezilen kadındı. Ama uzun mücadeleler sonunda birçok şey değişti partide.

Yaşayamadığım her şeyi Helîn yaşasın istiyorum, çünkü ben çocukluğumu yaşayamadım. Çocukken, faşistler evimizi taradılar. Bombaladılar. Amcam köyün muhtarıydı, ilk yurtseverlerdendi. O zaman hiçbir şeyimizi alamadan köy-

den apar topar kaçtık, geldik İstanbul'a. Bir kış boyunca çatısız, naylon bir evin içinde yaşadığımı biliyorum. Okula gidiyorsun, ne ayakkabı ne elbise var. Dört-beş yıl öyle bir rezalet çektik ki... Çocukluğum öyle geçti. Ondan sonra da zaten dağa gittim. Bazen eşim, "Sen niye Helîn'e o kadar tolerans tanıyorsun? Niye her istediğini alıyorsun?" diyor. Benim yapamadığım ne varsa yapsın, hiçbir şey içinde kalmasın istiyorum. Belki de yanlış yapıyorum, bu kadar doyumsuz yapmak da iyi değil, ama kendi zaafıma yeniliyorum. Ben doğru dürüst ne gençliğimi ne de çocukluğumu yaşayabildim. Ne bileyim, kendimi belki de böyle tatmin ediyorum, böyle rahatlatıyorum.

Çocuklarımı Türkiye Kürdistanı'nda büyötmek isterdim. Burada ekonomik olarak hiçbir sorunum yok, ama Almanya'nın hepsini bana verseler bile hep bir yanımda eksik. Bana ait olmayan bir şeyler var burada. Kendimi hiçbir zaman buralı hissetmedim, hissedemiyorum. Gözüm hep süreçte. "Acaba bir değişiklik olur mu? Olsa da bir an önce gitsem..." diyorum. Bu, belki de tek umudum. Çok istiyorum gitmeyi. Kendimi oraya gidişe göre ayarladım, neredeyse bavullarımı hazırlayacağım! Genel af ilan etseler, ilk işim oralara gitmek olur, biletimi akşamdan keserdim. Çünkü biliyorum ki, ben alışmam buralara. Burası bana ait olmayan bir yer, ne yaparsam yapayım ısınmam buraya. Gidebilirim, büyük ihtimal Diyarbakır'a yerleşirim. Eşimin ailesi de orada. Burada koşullar ne olursa olsun, çocukları istediğin kültürde yetiştiremezsin, çünkü her şeyden kopuk büyüyorlar. Bu çocukların hiçbir aile bağı yok. Hala, dayı, teyze, amca yok. Annebaba da yeterli olmuyor. Bir amcanın, dayının, teyzenin görevi farklı; sen bunları tek başına yapamazsın. Sen istediğin kadar anlat; bunu yaşaması, onları tanınması, kendi kökünü bilmesi çok farklı bir durum. Burada Almanların kültürüne göre yetişecek. Alman kültüründe ise bireysellik çok yaygın,

bencillik ön planda. Bunu değiştiremem, ama çocuklarımın böyle büyümesini de istemem doğrusu.

Dağdayken çocuk yapmayı hiç düşünmezdim, zaten bunu düşünecek koşullarımız da yoktu. Kendi yaşamın bile garantide değil ki, sen çocuk sahibi olma hayali kurasın... Sivil topluma döneceğimizi bile düşünmüyorduk. Uzun süreli hayaller kuramazdık. Eşimle tanışıp birbirimize ısındıktan sonra anne olmayı istedim. Ama doğurduktan sonra birden soğudum, dondum kaldım, anca bir ay sonra anneliğimi hissettim. Doğduğu an getirdiklerinde kızımı elimin tersiyle ittim, kucağıma alamadım. Düşün; geliyor küçücük bir şey, et parçası gibi, eline veriyorlar. Oturdum, hüngür hüngür ağladım. “Almayacağım, istemiyorum!” dedim. Hemşire, “Bunu sen doğurdun, ben değil; almak zorundasın, annesin sen,” dedi. Korkuyordum, elleyemiyordum. Sonra Helin bir aylıkken üstünü çıkardım, yıkayacağım, ama yıkayamıyorum; oturdum çocuk gibi ağladım. Tekrar soydum, tekrar giydirdim, ağladım, yapamadım. İnsanın elinde olan bir şey değil. Sonra eşim geldi de beraber yıkadık. Savaşın, o kadar acımasızlığın içinden çıkıp gelmişsin ve küçücük bir şey senin elinde... O kadar tuhaf bir duygu ki... Bir yandan için kıpır kıpır, bir yandan da dokunamıyorsun, yapamıyorsun. Kendime güvenmiyordum, çok büyük bir sorumluluk birden üzerime yığılmıştı sanki. Helin'i her şeyi internette aratarak büyüttüm. Hebun'da ise tecrübe kazanmıştım artık. Helin'i göğsüme bastıramadım, ama Hebun'u göğsüme bastırdım. Yedi-sekiz aya kadar da göğsümün üstünde yattı. Daha rahat bir anneydim, ama Hebun'da da ilk defa ölüm korkusunu yaşadım. Hâlâ da o korkuyu atabilmiş değilim. “Bana bir şey olursa çocuklarıma ne olacak? Kim onlara bakacak?” diyorum. Mesela her ateş çıktığında, hasta olduğunda başındayım. Onun acıktığı saatleri bilirim, hissederim. Gece kalkıyorum, onlara bakıyorum. Kafayı yiyecek gibi-